

УДК 796.422.12

Світлана БІРЮК

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури
Миколаївського національного університету
імені В.О.Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: swedi135@gmail.com*

Ірина ДЕМИДОВА

*викладач кафедри теорії та методики фізичної культури
Миколаївського національного університету
імені В.О.Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: irajump@rambler.ru*

Влада БІРЮК

*викладач кафедри фізичного виховання та спорту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, Україна*

Наталя РЕШЕТІЛОВА

*викладач кафедри спорту
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна*

ВИЗНАЧЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ УКРАЇНСЬКИХ СТИБУНІВ СТУДЕНТСЬКОГО ВІКУ У ВИСОТУ

Стаття присвячена проблемі програмно-нормативного забезпечення процесу спортивної підготовки стрибунів у висоту, які тренуються в групах базової спеціалізованої підготовки та групах підготовки до вищих досягнень у дитячо-юнацьких спортивних школах, спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних школах олімпійського резерву з легкої атлетики та школах вищої спортивної майстерності. За допомогою статистичного дослідження здійснена спроба з'ясувати реальний кваліфікаційний рівень підготовленості українських стрибунів у висоту студентського віку (18-22 років) та ступінь відповідності Програмних кваліфікаційних вимог рівню сьогоденних результатів спортсменів.

Ключові слова: стрибки у висоту, програмно-нормативне забезпечення, спортивні школи, тренувальний процес, навчальна програма.

Легка атлетика завжди була одним з провідних видів спорту в Україні. Особливе місце займав такий її вид, як стрибок у висоту, де наша країна має славетні традиції. Достатньо згадати такі всесвітньо відомі імена, як Р. Ахметов, В. Журавльов, В. Брумел, В. Яценко, Г. Авдеєнко, Р. Поварніцин, І. Бабакова, які свідчать, що в Україні існувала дуже сильна та самобутня школа підготовки стрибунів найвищого гатунку.

Сьогодні стрибунки України успішно продовжують традиції старшого покоління. До останніх досягнень вітчизняних стрибунів можна віднести бронзову медаль Олімпійських Ігор 2016 р. Богдана Бондаренка, срібну нагороду Чемпіонату світу 2017 р. Юлії Левченко, перемогу на Всесвітній Універсіаді 2017 р. Оксани Окуневої.

Щоб зберегти завойовані позиції у стрибках у висоту та підняти їх на якісно новий рівень, необхідно удосконалювати процес спортивної підготовки стрибунів.

Подальше підвищення результатів у стрибках у висоту потребує рішення ряду взаємозв'язаних проблем, серед яких однією з найважливіших є удосконалення всієї методичної системи забезпечення підготовки спортсменів [4, 298].

Однак аналіз науково-методичної літератури дає можливість стверджувати, що в підготовці стрибунів у висоту з розбігу відсутнє цілісне системне уявлення про комплекс багаторічних тренувальних впливів.

Для етапів спеціалізованої базової підготовки та підготовки до вищих досягнень стрибунів у

висоту в спеціальній літературі не існує єдиної думки про оптимальний сумарний обсяг навантажень у річному циклі. Відсутнє також експериментальне обґрунтування раціонального розподілу тренувальних навантажень за структурними елементами макроциклів.

Нормативним документом, що визначає кваліфікаційний рівень спортсменів і пропонує відповідний обсяг та розподіл тренувальних навантажень у групах підготовки є державна Навчальна програма для ДЮСШ, СДЮСШОР, ШВСМ [2, 83-89], але програмно-нормативне забезпечення цих шкіл є застарілим і не відповідає сучасним вимогам [1, 61-69]. Реалізація концепції олімпійської підготовки вимагає приведення у відповідність до неї існуючого програмно-нормативного забезпечення.

Аналізуючи роботи вітчизняних спортивних науковців за цим напрямком слід виділити, що нормативно-правове забезпечення олімпійської підготовки в Україні, а також проблеми та шляхи його вдосконалення розглянуті в роботах В. І. Ганчевої [1, 61-69], Ю. П. Мічуди [3, 10-15]; організаційне та програмно-нормативне забезпечення – в роботі Ю. М. Шкребтія [5]. Зокрема, авторами наводяться рекомендації, які вимагають внесення змін і доповнень до існуючих нормативно-правових та програмних документів з метою вдосконалення процесу управління підготовкою спортсменів в Україні.

Мета статті полягає у виявленні відповідності сьогоденним реаліям програмно-нормативного забезпечення навчально-тренувального процесу стрибунів у висоту (чоловіки), що тренуються у групах базової спеціалізованої підготовки та групах підготовки до вищих досягнень у ДЮСШ, СДЮСШОР, ШВСМ, а саме ступінь відповідності програмних вимог до кваліфікаційного рівня українських стрибунів 18-22 років реальному рівню їх спортивної кваліфікації.

У ході дослідження вирішувалися наступні завдання:

- проаналізувати Навчальну програму [2, 11-12], на основі якої здійснюють навчально-тренувальну роботу спортивні школи, з такого виду легкої атлетики, як стрибки у висоту, в групах базової спеціалізованої підготовки та групах підготовки до вищих досягнень;
- проаналізувати статистичні матеріали федерації легкої атлетики України про результативність спортивної діяльності стрибунів у висоту юніорського віку (18-19 років) та молоді (20-22 роки);
- порівняти отримані статистичні данні із вимогами нормативних документів ДЮСШ, СДЮСШОР та ШВСМ в розділі ква-

ліфікації стрибунів у висоту віком 18-22 роки.

Для вирішення завдань дослідження були застосовані наступні методи:

- аналіз літературних джерел, нормативних документів для ДЮСШ, СДЮСШОР, ШВСМ, документів федерації легкої атлетики України, протоколів всеукраїнських змагань;
- математичне опрацювання результатів дослідження.

Для опрацювання матеріалів дослідження використовувалися поширені методи математичної статистики. Опрацювання отриманих даних передбачало:

Визначення середньої арифметичної величини – \bar{X} .

Підрахунок середнього квадратичного відхилення – s .

Визначення стандартної помилки середньої арифметичної – m .

У межах вивчення проблеми удосконалення процесу спортивної підготовки стрибунів у висоту юніорського та молодіжного віку була здійснена спроба визначення достовірного рівня їх спортивної кваліфікації та порівняння отриманих даних із вимогами нормативних документів ДЮСШ, СДЮСШОР та ШВСМ.

Для вирішення завдань дослідження були проаналізовані статистичні матеріали федерації легкої атлетики України та ряду обласних федерацій легкої атлетики. Аналізу підлягали статистичні збірки результатів легкоатлетичних змагань за 2012 – 2017 роки, протоколи всеукраїнських змагань з легкої атлетики та спеціалізованих змагань із стрибкових видів за період з січня 2012 року по серпень 2017 року. Вивчалися результати лише тих спортсменів, які брали участь у змаганнях всеукраїнського масштабу; вік досліджуваних стрибунів – з 18 років до 22 років.

У результаті вивчення статистичних матеріалів та інших матеріалів федерації легкої атлетики України було встановлено, що рекорд України для юніорів (18-19 років) складає 234 см, а для молоді (20-22 роки) – 235 см.

Для визначення рівня кваліфікації стрибунів у висоту 18-22 років були вивчені протоколи 114 всеукраїнських змагань за період з січня 2012 року по серпень 2017 року. Всього аналізу підлягало 868 результатів стрибунів. Розподіл результатів стрибунів у висоту студентського віку (18-22 роки), показаних на всеукраїнських змаганнях за період з 2012 по 2017 роки, представлений на рисунку 1.

У результаті проведеного дослідження визначено кваліфікацію та середній результат переможців та призерів змагань, а також кваліфікацію та

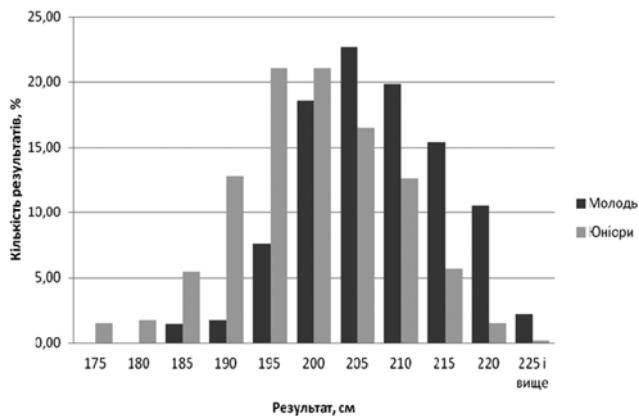

Рисунок 1. Розподіл результатів стрибунів у висоту 18-22 років, показаних на всеукраїнських змаганнях у 2012-2017 рр.

загальний середній результат, показаний на змаганнях стрибунів віком 18-22 років за означений часовий термін.

Середнє значення результату, показаного переможцями та призерами змагань, дорівнює 213 см + 8,34 см, а середнє значення результату

всіх учасників дорівнює 203,2 см + 10,07 см. Таким чином, середній результат лідерів всеукраїнських змагань за рівнем кваліфікаційних вимог значно перевищує норматив кандидата у майстри спорту (205 см) і є трохи нижчим за норматив майстра спорту України (215 см). Середній кваліфікаційний рівень всіх учасників змагань щільно наближений до нормативу кандидата в майстри спорту.

За віковими групами розподіл наступний:

- середній результат переможців та призерів серед юніорів – 208,5см +8,29см;
- середній результат всіх учасників серед юніорів – 199,5 см +9,59 см;
- середній результат переможців та призерів серед молоді – 215,9см +7,01см;
- середній результат всіх учасників серед молоді – 207,5 см +8,85 см.

Кваліфікаційний рівень результатів учасників змагань представлений у таблиці 1 та рисунку 2.

Вивчення та аналіз статистичних матеріалів федерації легкої атлетики України і протоколів всеукраїнських змагань дозволяє зробити висновок про невідповідність нормативних кваліфікаційних

Таблиця 1 – Кваліфікаційний рівень результатів учасників всеукраїнських змагань з легкої атлетики (стрибки у висоту, чоловіки, 18-22 роки) за 2012 – 2017 рр.

Квал.	МСМК		МС		КМС		I сп. р-д		II сп. р-д		III сп. р-д	
	кількість	%	кількість	%	кількість	%	кількість	%	кількість	%	кількість	%
Юніори	-	-	34	7,4	134	29,0	195	42,2	94	20,3	4	0,9
Молодь	4	0,1	111	27,1	174	42,4	107	26,1	13	3,2	1	0,2
Разом	4	0,5	145	16,6	308	35,3	302	34,6	107	12,3	5	0,6

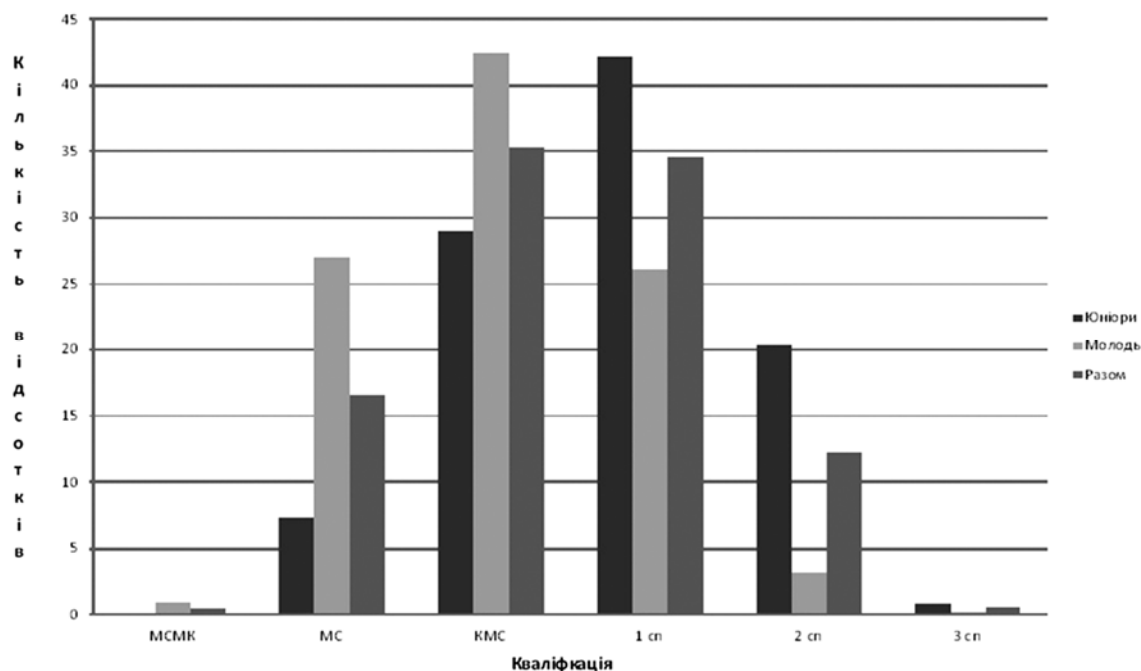

Рисунок 2. Відсоткове співвідношення кваліфікаційного рівня результатів стрибунів у висоту 18-22 років за підсумками участі у всеукраїнських змаганнях 2012-2017 рр.

вимог реальному рівню спортивної кваліфікації стрибунів вікових категорій юніорів та молоді.

Найбільш вірогідним для юніорів, на наш погляд, можна вважати кваліфікаційний рівень, що показаний спортсменами в межах І спортивного розряду та кандидата в майстри спорту; результати даного рівня показали 71,2% учасників всеукраїнських змагань (таблиця 1).

Для молоді, відповідно, пропонується кваліфікаційний рівень у межах нормативів кандидата в

майстри спорту – майстра спорту України; результати даного рівня показали 69,5 % учасників всеукраїнських змагань.

Виходячи з отриманих результатів дослідження, можна зробити висновок, що діюча Навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ (стрибки у висоту) [2, 11-12] в розділі кваліфікаційних вимог до стрибунів студентського віку (18-22 роки) не відповідає реальному рівню підготовленості даної категорії спортсменів і вимагає корекції.

Список використаних джерел

1. Ганчева В. І. Аналіз діючого програмно-методичного забезпечення ДЮСШ у системі освіти / В. І. Ганчева // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. – № 7 (33). – Суми : СумДПУ, 2013. – 432 с.
2. Легка атлетика. Навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ / За загальною редакцією В. О. Сіренка. – Київ, 2007. – 87 с.
3. Мічуда Ю. П. Нормативно-правове забезпечення олімпійської підготовки в Україні: проблеми та шляхи вдосконалення / Ю. П. Мічуда // *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту: зб. наук. праць*. – № 1. – ДНДІФКС, 2004. – 125 с.
4. Платонов В. Н. Система підготовки спортсменів в олімпійському спорті / В. Н. Платонов. – К. : Олімпійська література, 2004. – 808 с.
5. Шкретій Ю. Організаційне і програмно-нормативне забезпечення олімпійської підготовки / Ю. Шкретій // *Молода спортивна наука України* : зб. наук праць з галузі фізичної культури та спорту. – Вип. 9. – Т. 3. – Львів : НВФ «Українські технології», 2005. – 218 с.

References

1. Gancheva, V. I. (2013). Analiz diyuchoho prohranno-metodychnoho zabezpechennya DYUSSH u systemi osvity. [Analysis of the current software and methodological support of the children's and youth sports schools in the education system]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. No. 7 Sumy, 432 [in Ukrainian].
2. Lehka atletyka. Navchal'na prohrama dlya DYUSSH, SDYUCSHOR, SHVSM (2007) [Track and field athletics. Training program for children's and youth sports schools, specialized children's and youth sports schools of the Olympic reserve of athletics and schools of higher sportsmanship]. Kiev, 87 [in Ukrainian].
3. Michuda, Yu. P. (2004). Normatyvno-pravove zabezpechennya olimpiys'koyi pidhotovky v Ukraini: problemy ta shlyakhy vdoskonalennya [Regulatory and legal support of Olympic training in Ukraine: pProblems and ways of improvement]. *Actual problems of physical culture and sports: Sb. sciences works*. No. 1. DNDIFKS, 125 [in Ukrainian].
4. Platonov, V. N. (2004). Sistema podgotovki sportsmenov v olimpiyskom sporte. [The system of training sportsmen in the Olympic sports]. Kiev: Olimpiyskaya literatura, 808 [in Ukrainian].
5. Shkretiy, Yu. (2005). Orhanizatsiyne i prohranno-normatyvne zabezpechennya olimpiys'koyi pidhotovky. [Organizational and programmatic and normative provision of Olympic training]. *Young sports science of Ukraine: Sb. Sciences of the field of physical culture and sports*. Issue 9. T. 3. Lviv, 218 [in Ukrainian].

Бирюк С. В., Демидова И. В., Бирюк В. В., Решетилова Н. В. Определение квалификационного уровня украинских прыгунов студенческого возраста в высоту

Стаття посвящена проблеме программно-нормативного обеспечения процесса спортивной подготовки прыгунов в высоту, которые тренируются в группах базовой специализированной подготовки и группах подготовки к высшим достижениям в спортивных школах разного уровня. С помощью статистического исследования предпринята попытка выяснить степень соответствия нормативных требований к квалификационному уровню прыгунов в высоту 18-22 лет реальному уровню их спортивных результатов.

Ключевые слова: прыжки в высоту, программно-нормативное обеспечение, спортивные школы, тренировочный процесс, учебная программа.

Biruyk S., Demydova I., Biruyk V., Reshetilova N. Definition of qualification level of Ukrainian high jumpers of student age

The article is devoted to the problem of software and regulatory support for the process of sports training for high jumpers, who trains in groups of basic specialization training and groups of preparation for the highest achievements in children and youth sports schools, specialized children and youth sports schools of the Olympic reserve of athletics and schools of top athletic skills. With the help of statistical research, the average level of results of winners and prizewinners of Ukrainian national competitions is determined, as well as the general average level of all participants in the height jump competitions of the age of 18-22 years for the period from 2012 to 2017. The obtained results made it possible to determine the reliable qualification level of preparation of Ukrainian height jumpers of student's age and the degree of compliance of the Program qualification requirements with the actual results of athletes.

Key words: high jump, software and regulatory support, sports schools, training process, educational program.